

Зіміна Валерія Михайлівна,
студентка Криворізького факультету
Національного університету «Одеська
юридична академія»

Привиденцев Олександр Геннадійович,
асистент кафедри кримінально-правових
дисциплін Криворізького факультету
Національного університету «Одеська
юридична академія»

НАЙМАНСТВО: КОРИСЛИВИЙ МОТИВ ЯК КВАЛІФІКУЮЧА ОЗНАКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Військові конфлікти постійно відбувались на протязі історії людства, однак за останні п'ятдесят років наймасштабніший конфлікт відбувається на території нашої держави. Війна в Україні за своєю жорстокістю перевищила всі збройні конфлікти за останні роки. За наявними даними, участь у війні приймають не тільки військові й комбатанти, але й найманці. Відповідно з цим, підвищився рівень кримінальних проваджень за ст. 447 Кримінального кодексу України (далі - КК України), тому наявною є проблема правильної кваліфікації даного кримінального правопорушення. Особливе місце в цій кваліфікації займає визначення суб'єкту складу кримінального правопорушення та відокремлення понять найманця від іноземного добровольця та комбатанта.

Історія найманців сягає давнини. Не є виключенням, що ця професія являє собою одну з найстаріших. Перші спогади про найманців були задокументовані ще за часів Стародавнього Єгипту та Давньої Греції, де заможні громадяни знаходили людей, які б несли за них військову повинність, в свою чергу наймачі повинні були сплатити винагороду. В епоху Середньовіччя, на території Італії, стали розповсюджуватись найманці-кондотьери, які за своїм статусом були професійними військовими. В цей же період основним постачальником найманців була Швейцарія, адже піхота швейцарської армії вважалася кращою у Європі, а тому попит на їх військових був великим. Не була осторонь й Київська Русь, коли князь Ігор у 944 році вирушаючи до Константинополя зміцнив своє військо печенігами [1, с. 8-25]. Зрозумілим стає те, що всі найманці влаштувались на таку роботу не через заможне життя. Для деяких, це був єдиний шанс заробити для себе та своєї родини. В свою чергу, наймачі закривали власну проблему військової повинності або підвищення обороноздатності своєї армії.

Враховуючи тенденції сучасного міжнародного права, на 35 сесії Генеральної Асамблеї ООН було визначено, що використання найманців суперечить основоположним принципам міжнародного права впливаючи на міжнародний мир і безпеку. У 1989 році Рада ООН прийняла Міжнародну конвенцію про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців, де зазначається, що найманцем може бути особа, яка була завербованою на місці або за кордоном для участі у військовому конфлікті, бере участь за винагороду, що перевищує винагороду комбатантів, не є громадянином жодної зі сторін конфлікту, не входить до складу збройних сил конфлікуючих сторін та не послана третьою державою для виконання офіційних обов'язків [2]. Ратифікувавши цю Конвенцію, Верховна Рада України визначила найманство кримінально карним діянням.

Ст. 447 КК України за своєю структурою не є бланкетною, а отже не посилається на інші нормативно-правові акти, включаючи міжнародне законодавство, проте в примітці даної статті було закріплено законодавча дефініція найманця в розумінні кримінального закону, а саме визначені критерії, за якими особу можна кваліфікувати як найманця. Так, найманцем, вважається особа, яка відповідає наступним критеріям, а саме: це особа, яка була спеціально завербована в Україні чи за її межами для того, щоб брати участь у збройному конфлікті, спрямованому на зміну чи повалення конституційного ладу, чи захоплення державної влади, чи перешкоджання діяльності органів державної влади, чи порушення територіальної цілісності; особа бере участь у збройних конфліктах з метою одержання будь-якої особистої вигоди; ця особа не є ні громадянином або підданим сторони, що перебуває у конфлікті, ні особою, яка постійно на законних підставах проживає на території, яка контролюється стороною, що перебуває у конфлікті; особа не входить до особового складу збройних сил держави, на території якої здійснюються воєнні чи насильницькі дії; особа не послана державою, яка не перебуває у конфлікті, для виконання офіційних обов'язків як особи, яка входить до складу її збройних сил [3].

Отже, однією із обов'язкових кваліфікуючих ознак найманця можна виокремити участь найманця у воєнних або насильницьких діях з метою одержання будь-якої особистої вигоди. Наведене надає нам право стверджувати, що склад злочину найманства включає в себе таку обов'язкову ознаку, як корисливий мотив.

Досліджуючи вказану ознаку складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 447 КК України вбачається, що її зміст не розкривається у диспозиції цієї правової норми.

Так, кримінальне законодавство України оперує поняттям «неправомірна вигода», яку С. В. Якімова розглядає як: 1) грошові

кошти; 2) інше майно; 3) переваги; 4) пільги; 5) послуги; 6) нематеріальні активи; 7) будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру [4, с. 294].

В свою чергу Міжнародна конвенція «Про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням та навчанням найманців» при визначенні критеріїв віднесення осіб до найманців, визначає таку участь у військовому конфлікті за винагороду, що перевищує винагороду комбатантів. За положенням міжнародних норм права корисливий мотив дій найманця визначається порівнянням отриманих матеріальних винагород вказаною особою із комбатантом.

Національне законодавство корисливий мотив дій найманця тлумачить біль широкі, порівняно з міжнародними нормами. Слід зауважити, що міжнародно-правова процедура тлумачення міжнародних договорів, визначена Віденською конвенцією про право міжнародних договорів 1969 року, унеможливує одностороннє тлумачення положень міжнародного договору, в тому числі й на рівні законодавця [5].

За відсутності у кримінальному законодавстві поняття «вигоди», широке тлумачення «неправомірної вигоди», яке охоплює, як майнові так і немайнові блага, вбачається правова невизначеність у кваліфікації дій найманця за ст. 447 КК України. Конкретизація в примітці до ст. 447 КК України корисливого мотиву в частині одержання найманцем саме матеріальної вигоди, на наш погляд, буде сприяти гармонізації національного законодавства з міжнародним [3].

Наведене нами дослідження доводить необхідність унормування кримінально-правової норми, яка визначає кримінально-каране діяння за найманство в частині конкретизації ознак корисливого мотиву шляхом зазначення одержання будь-якої особистої матеріальної вигоди особою, яка бере участь у воєнних або насильницьких діях.

Список використаних джерел

1. Наден О.В. Найманство як соціальне та кримінально-правове явище: сутність, новітні тенденції розвитку та проблеми протидії. Монографія. Київ: Атіка, 2005. 264 с.
2. Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_103#Text (дата звернення 15.10.2023)
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. ст.131;
4. Якимова С. В. Про систематизацію ознак неправомірної вигоди як предмета підкупу за Кримінальним кодексом України.

Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія :
Юридичні науки. 2015. № 813. С. 292-298.

5. Віденська конвенція про право міжнародних договорів.
Верховна Рада України: веб-сайт. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text (дата звернення
15.10.2023)

Качковський Владислав Богданович,
здобувач наукового ступеня доктора
філософії Національної академії внутрішніх
справ

СУТНІСТЬ І РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «ПРАЦІВНИК ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ»

У чинному законодавстві України немає чіткого визначення поняття «працівник правоохоронного органу». Так, згідно з положеннями Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 р., правоохоронними органами визнаються органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, Бюро економічної безпеки України, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [1]. Положеннями ч. 2 ст. 2 цього Закону передбачено, що захисту підлягають судді Конституційного Суду України, судді та працівники апаратів судів, вищезазначені працівники правоохоронних органів, а також співробітники кадрового складу розвідувальних органів України, військовослужбовці Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, співробітники Служби судової охорони, працівники Антимонопольного комітету України та уповноважені особи Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, які беруть безпосередню участь у охороні громадського порядку і громадської безпеки; контролю за переміщенням людей, транспортних засобів, товарів та інших предметів чи речовин через державний і митний кордон України. Варто наголосити, що наведений законодавцем перелік правоохоронних органів не є вичерпним, що не характеризує вказаний нормативно-правовий акт як ефективний засіб правового регулювання правоохоронної діяльності [2, с. 10–14]. Разом з тим, існує думка про недоцільність визначення вичерпного переліку правоохоронних органів з огляду на динаміку мінливості системи центральних органів виконавчої влади в Україні, що охоплювала